

PERSONLIGHEDS

Norsk bogudgivelse sammenfatter nyere viden og teorier om personlighedsudvikling. Det sker i lyset af evolution, tilknytning, selvudvikling, mentalisering, socialisering og neurobiologi.

Anmeldelse ■ Af Susan Hart

■ Hvor er det dejligt at se en grundbog i psykiatri med omdrejningspunkt omkring en konkret teoretisk model til forståelse af psykiatriens kompleksitet. Og endnu bedre er det at se en grundbog i psykiatri, der sammenfatter neurobiologi, udviklingspsykologi og personlighedspsykologi i det, som forfatterne selv kalder en biopsykosocial model, nemlig en syntese af evolutionsteori, emotionsteori, tilknytningsteori og mentaliseringsteori. Mindre væsentligt er det, at bogen er på norsk, for heldigvis er sprogfællesskabet med dansk stort.

Endelig nogle psykiatere, der bekender sig til en bestemt teoridannelse og ikke erklærer sig metodefri, men i stedet gør op med diagnosesystemernes bestræbelser på at være teorineutrale. Forfatterne erklærer simpelt hen, at bogen er skrevet ud fra en faglig overbevisning om, at personlighedsfaktorer spiller en væsentlig rolle for psykiske lidelser, ikke bare de traditionelle personlighedsforstyrrelser, og at de er ved at etablere et nyt fagområde inden for psykiatrien, som de kalder personlighedspsykiatri.

Som de fortæller, er dette den første både nationale og internationale lærebog om emnet, men man får lyst til at supplere med, at det forhåbentlig ikke er den sidste. Skematisk er deres model for personlighed og personlighedspatologi, som forfatterne selv kommenterer, ganske traditionel, og bogen er da også disponeret som de fleste lærebøger i psykiatri. Det er således indholdet i den teoretiske model, der er ny. Men det at systematisere og beskrive en teori, før symptomkomplekserne og de gængse interventioner beskrives, betyder, at den som lærebog afgrænser sig: Den er ikke endeløs lang, kun skrevet af tre forfattere, og i alle bogens kapitler refereres tilbage til den biopsykosociale model.

Darwin, Bowlby, Fonagy – og Hegel

Grundlaget for den teoretiske model mener forfatterne er historisk, idet de beskriver, hvad de betegner som en vigtig idéhistorisk hændelse for fagområdet i mødet mellem darwinistisk og freudiansk tænkning, det vil sige mellem evolutionsteori og psykoanalyse – igennem den engelske psykoanalytiker John Bowlby i 1960'erne. De anser Bowlby som banebrydende i sin forståelse af, at tilknytningssystemet hos mennesker tjener funktioner, som overskrider overlevelse og socialisering i snæver forstand – en forskning, som blandt andre Peter Fonagy har sammensat og knyttet til neurobiologiske fund. Forfatterne er da også inspireret af Fonagy og hans formulering af en teori om tilknytning, følelsesregulering og selvudvikling, der peger på en evne til mentalisering som en grundlæggende forudsætning for et godt fungerende socialt liv.

Mentaliseringsbegrebet er centralt bogen igennem, og forfatterne peger på, hvordan personlighed og personlighedspatologi handler om både natur og kultur. De beklager, at man fortsat i psykiatrien lever i en tid, der slider med dualistisk tænkning, som efter deres opfattelse ”sidder i væggen” i mange begreber, teorier og forestillinger.

Udviklingspsykologien spiller en stor rolle i denne biopsykosociale model. Forfatterne påpeger, at hjernen er en forudsætning for sindet, de neurale netværk er en forudsætning for den funktionelle hjerne, og i barndommen udvikles hjernen parallelt med udviklingen af sindet. Når noget påvirker os i mental forstand, påvirkes hjernen også – og omvendt. Hjernefunktioner kan reguleres af materielle ting som fx psykofarmaka, men de kan også reguleres af psykoterapi og nærvær af andre mennesker. Som det siges, er det andres anerkendelse, som konstituerer selvet, og det

PSYKIATRI

på norsk

er gennem anerkendelse fra andre, at der etableres en bevidsthed om sig selv. Forfatterne henviser til den tyske filosof Hegels forståelse om, at anerkendelse er forudsætningen for selvbevidsthed og selvrefleksion, selv et er i sit væsen socialt, og mennesket er fanget ind i en dialektik mellem umiddelbar erfaring og selvbevidsthed/selvrefleksion.

På forkant med psykiatrien

Om spørgsmålet arv og miljø skriver forfatterne, at der ikke er tvivl om, at mennesker er forskellige fra naturens side. Men de hævder, at det først er i samspil med selvpatologi, at fx temperamentsforskelle får klinisk betydning. Det er eksempelvis ikke nok at være mere aggressiv end gennemsnittet, det handler om menneskets evne til at håndtere de følelsesmæssige og adfærdsmæssige reaktionstendenser, det har med sig som en slags evolutionær "bagage".

Mennesket kommer ind i verden med forudsætninger, som lægger spiren til bestemte personlighedstræk, og forfatterne benytter følgende metafor til at illustrere dette: "... på samme måde som lungene "forventer" å finne oksygen i luften, har det medfødte forventninger om å finne omsorgsfulle svar i sine omgivelser, som er nødvendige for at selvet skal utvikle seg i henhold til dets "design"."

Evolutionen har gennem en periode på flere millioner år designet den menneskelige hjerne på en sådan måde, at individet kan tolke andres og egne intentioner og regulere sig selv gennem intersubjektive interaktioner. Men, som det siges, må disse evner erobres i samspillet med tilknytningspersonerne. Talrige faldgruber på vejen kan føre til en svækkelse i disse evner og i oplevelsen af selvsammenhæng og en kohærent selvforståelse. En sådan svækket kontrol over sig selv i samspil med andre kendetegner personlighedspatologi.

Det er fantastisk glædeligt at se, hvordan disse forfattere, der alle repræsenterer voksenpsykiatrien i Norge, inklude-

rer evolutionsteori, udviklingspsykologi, neurobiologi og personlighedspsykologi i en yderst kompetent og sammenhængende model. Det er yderst kærkomment og vidunderlig progressivt at se, hvordan psykologi og psykiatri kan nærme sig hinanden på en så konstruktiv måde, at det nu bliver muligt ud fra en psykologisk teori, at forstå kompleksiteten bag psykiatriske lidelser.

For, som det hedder i bogen, så har mennesket mulighed for at kunne tænke sig om, men det indebærer en lang kompliceret udviklingshistorie, som også rummer det faktum, at en del individer skades undervejs. Den ekstreme afhængighed af andre som tilknytningsforholdet indebærer, betyder at individet kan forvirres og fremmedgøres med hensyn til egne følelser. Dette er en del af den pris, mennesket må betale for at være et selvreflekterende væsen.

Denne lærebog i psykiatri kan varmt anbefales til alle, der har lyst til at være på forkant med psykiatrien!

Susan Hart

BOGDATA ■

Karterud, Sigmund; Wilberg, Theresa & Urnes, Øyvind: "Personlighetspsykiatri". Gyldendal Norsk Forlag, 2010. 544 sider. 685 no. kr. (www.gyldendal.no)

